

Flensborg Kommune

2. Verdenskrig

(23.10.2006)

Attrapflyveplads, Ellund Enge

For at De Allierede ved et eventuelt angreb på Flensborgs militærflyveplads skulle blive ledt på fejlspor, var der bygget en attrapflyveplads lige syd for den dansk-tyske grænse. Den lå på sydsiden af Frøslev Mose i kanten af Jardelund bakker ved Ellund Enge. Flyvepladsen hed Flensburg-Wallsbüll (8).

Flyattrapperne var bygget i træ, og de kunne ses fra Kragelund. (6, 12).

Når allierede fly overfløj flyvepladsen om natten blev lysene tændt på den. Det skete kun få gange at der blev kastet bomber efter flyvepladsen. En gang gik der imidlertid 5 bomber ned som ikke eksploderede. Sprængkommandoet fra Flensborg rykkede ud for at sprænge forsagerne. Alle beboere i området – også på Frøslev Mark på den danske side af grænsen – fik ordre til at åbne vinduer og døre a.h.t. trykbølgerne når bomberne sprang. Men der skete intet. Bomberne var lavet af træ og indeholdt ikke sprængstof (6). Historier om allierede bomber af træ er hørt fra adskillige steder i Danmark, men det er aldrig lykkedes at bevise at de er sande.

Barrikader

I krigens sidste tid blev der bygget barrikader mod fjendens invasion i udkanterne af Flensborg. Barrikaderne nåede op til 1. sals højde og bestod af dobbelte palisaderækker af utilhuggede tykke granstammer hvor mellemrummet var fyldt med jord. Få dage efter kapitulationen blev de fjernet da de kunne bruges som brænde. Jordvoldene blev dog liggende i byen en tid endnu (7).

Bombeangreb

19.05.1943

Det første og et af de største angreb på Flensburg skete den 19. maj 1943. Der var 83 dræbte, 111 sårede og mindst 1.400 midlertidigt hjemløse. Flensborgs antiluftskys skød tre fly ned ud af en samlet styrke på ca. 100 bombefly (5).

Ekspllosion

Den enorme ammunitionsekspllosion efter krigen med mere end 200 døde er omtalt i en stor artikel I Jydske Tidende den 14. juni 1945. Helt i Kollund på den anden side af Flensborg Fjord var der ruder som sprænges af det enorme lufttryk (4).

Flakstillinger

Der lå en stor flakstilling ved stadion (Blasberg) (14).

Der lå i januar 1945 flaktårne (Gefechtstürme) ved:

1. Kaiser Wilhelm Strasse i nærheden af Blasberg
2. I anlægget ved Stadion
3. Ved Kupfermühleweg (14).

Den 16. juli 1945 ansøges den allierede militærregering i Flensborg fra Borgmesterens kontor i Flensborg om tilladelse til at lærer Tönnsen indretter bolig i et Gefechtsturm på sin grund Kupfermühleweg nr. 61. For at kunne dette er det nødvendigt at jævne jordvolde, at fjerne vingemure og at gennembryde væggene i hovedbygningen for at lave vinduer (14).

Denne ansøgning tyder på at de såkaldte Gefechtstürme i realiteten er betonbunkers.

Der lå desuden en række mindre flakstillinger omkring Flensborg.

I sommeren 194? blev en engelsk flyvende fæstning skudt ned af det svære flak i Musbæk.

Flakbesætningen kunne male en hvid ring mere på kanonløbet. Vraget lå på en mark i nærheden af Nyhus gamle kirkegård. Bagdelen af skroget lå på den ene side af vejen til Bov og cockpittet med vingerne på den anden side. Der blev sagt at hele besætningen på 8 mand var omkommet (2).

Udsigt fra en 20 mm antiluftskytsskanon tværs over Flensborg Inderfjord mod Marineschule Flensburg-Mürvik under 2. verdenskrig. Tilsyneladende har stillingen ligget i nordkanten af Flensborg på kystskrænten i parken ved Ostseebad tæt på den sydlige ende af Apenrader Chaussee.

Foto fra Oliver Wleklinski, Wedel.

Luftbeskyttelsesbunkers og luftbeskyttelsestunneler

Der var indtil den 236 flyveralarm (= Det første større bombeangreb på Flensborg den 19. maj 1943) kun få bombesikre rum i byen. På det tidspunkt fandtes der til civilbefolkningen på 70.000 indbyggere kun en enkelt bunker med 300 pladser samt simple luftbeskyttelseskældre til 25.000 personer. Der i mod fandtes der til værftarbejdere og militærfolk 7.000 bombesikre pladser.

Efter bombeangrebet den 19. maj 1943 på ubådsværftet, hvor 82 mennesker blev dræbt, begyndte byggeriet af bombesikre rum til civilbefolkningen. Det drejede sig især om underjordiske betontunneler. F.eks. byggede "Tiefbauamt" en ved Apenrader Strasse (artikel – kilde ukendt).

Luftschutzbunkers:

Da krigen sluttede, var der i Flensborg 21 bombesikre luftbeskyttelsesbunkers. De 10 var til civilbefolkningen og de kunne rumme 9.550 personer (artikel – kilde ukendt).

Luftbeskyttelsestårne

Luftbeskyttelsestårne var en variant af luftbeskyttelsesbunkerne. De blev bygget ved mange større tyske byer og vigtige fabriksanlæg. De kendes ikke fra Danmark. I alt regner man med at der blev opført mellem 500 og 600 i Tyskland, primært af hovedtyperne Winkel og Zombeck. Dels var de svære at ramme fra luften, da de fyldte lidt i bredden, og dels optog de ikke meget plads i byerne. De største kunne rumme over 1.000 mennesker og det mindste blot en enkelt person (det var det såkaldte Kleinstturm eller Brandwachenstand). Ud over at beskytte et størst muligt antal personer under luftangreb, var det også et mål at kamuflere tårnene. Det blev gjort ved at udforme dem som vandtårne eller gamle middelaldertårne. Adskillige steder i Tyskland var de skalmurede.

Zombecktårnene i Flensborg

Der findes endnu to Hochbunkers (Luftschutztürme) fra krigen i Flensborg. De er sandsynligvis begge bygget til beskyttelse af værftarbejderne på værftet i Flensborg (såkaldt Werkluftschutz) (12). Oprindeligt fandtes der efter sigende et tredje tårn der er fjernet nu. De skulle alle tre være bygget i 1942 (9).

Højbunkerne i Flensburg er af typen Zombeck (LS-Türme der Bauart Zombeck). De er opkaldt efter Poul Zombeck i Dortmund der tog patent på typen i 1937. Zombecktårnene fandtes i forskellige varianter. Der var

to hovedtyper. Dels en type med spidst kegleformet tag hvor bomber kunne prelle af og dels en type hvor det øverste af det kegleformede tag var fladt, så det kunne bruges til en observationspost eller eventuelt som antiluftskytstilling (12).

De to beskyttelsestårne i Flensborg er bygget i armeret beton hvor ydervæggene er mellem 1,5 og 1,9 meter tykke. Begge tårne er 22,5 meter høje og de kan hver rumme 250 mand. De er praktisk indrettet. To døre ind og to døre ud så man kunne undgå panik ved luftalarm. Desuden har de ikke egentlige etager men de to vindeltrapper er brede med lave trin hvor personer kan opholde sig siddende eller stående. Trapperne er ensrettede med tværforbindelse undervejs og i toppen (12).

Begge tårne ligger lige ved SK-Market hvor der kommer mange danskere. Men næppe mange bemærker dem eller forestiller sig at det er andet end vandtårne.

Trollsee-Lager I bunkeren

Denne luftbeskyttelsesbunker ligger ved Steinstrasse.

Den bliver brugt til technofester hver fredag aften.

Trollsee-Lager I bunkeren.

Trollsee-Lager II bunkeren

Denne bunker ligger ved Trollseeweg

Den ejes af institutionen Holländerhof der beskæftiger handicappede mennesker i et stort smedeværksted som er sammenbygget med bunkeren. Institutionen har sat tårnet i stand og indrettet det til kunstudstilling. Indvendigt er det malet, der er opført nye indervægge. Desuden er trapperne delvis tæppebelagt og forsynet med rustikke gelændere.

Tidligere var bunkeren brugt som cyklon-luftrensningsanlæg for et flaskerenseri. Der lå fyldt med sand i bunkeren da Holländerhof overtog den (9).

Trollsee-Lager II Luftbeskyttelsestårnet. Bruges til kunststillinger af institutionen Holländerhof. 2005.

Trollsee-Lager II Luftbeskyttelsestårnet indvendigt. Øverste etage hvor de to trapper mødes. 2006.

Nyindrettet væg og gennemgang hvor de to trapper ses. 2006.

Andre luftbeskyttelsesbunkers

T 750 (Truppenmannschaftsunker).

Der blev bygget tre luftbeskyttelsesbunkers af regelbautypen T 750 der kunne rumme 750 mand hver. De var beregnet til Marinens folk og skulle alle tre have ligget på området hvor "Marineschule" og "Marinefernmeldesschule" holdt til i Mürvik på Østsiden af Flensborg Fjord. I dag er der tilsyneladende kun en tilbage.

1. Marineschule: Bunkeren skulle være tildækket – muligvis fjernet (10).
2. Marineschule: Bunkeren skulle være fjernet. (10).
3. Marinefernmeldesschule: Bunkeren findes endnu. Den er synlig fra Mürwiker Strasse overfor nr. 182. Der er ikke adgang til den og den er delvis ruin.

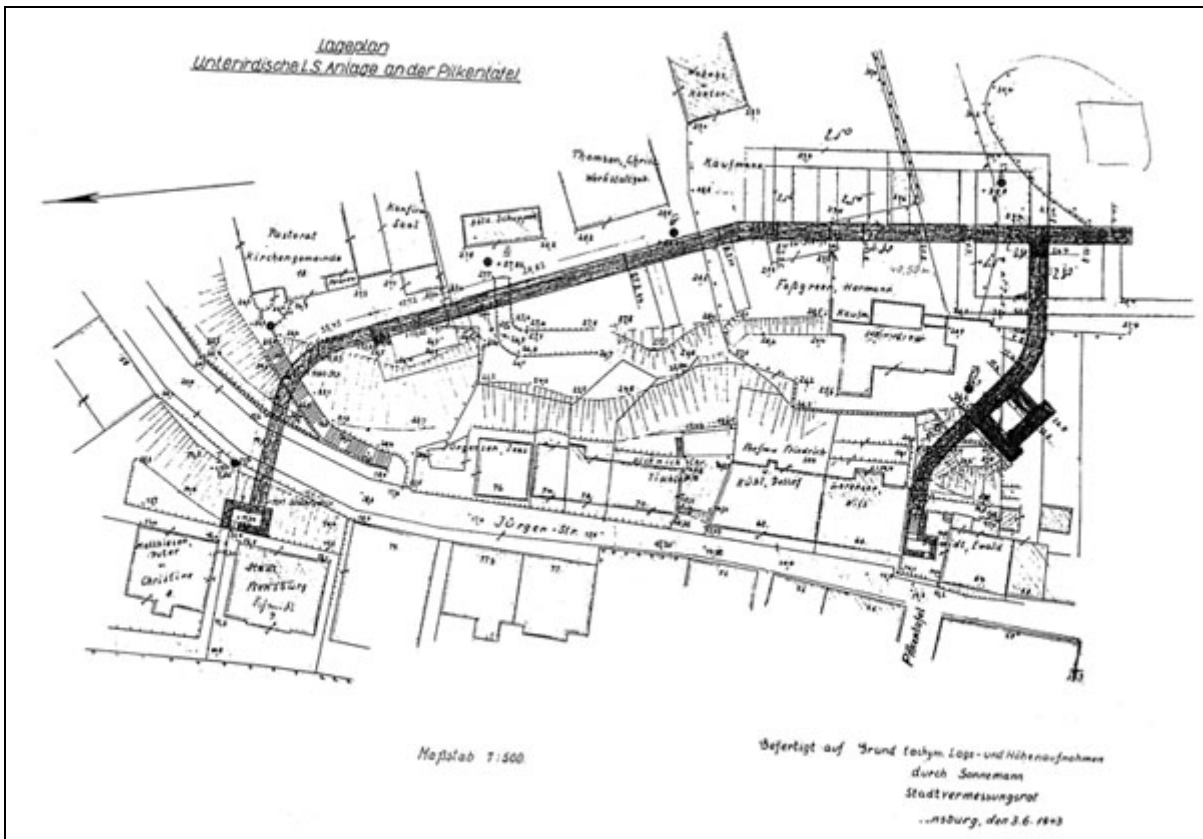
Den store T 750 Regelbaubunker set fra Mürwiker Strasse inde på det afspærrede Marinefernmeldeschuleområde. Bunkeren er camoufleret ud mod vejen med grantræer og vedben. 2006.

Flere og bedre billeder af den kan ses på <http://www.luftschutzbunker-wilhelmshaven.de/flensburg.html>

Luftbeskyttelsestunneler (LS-Stollen)

Da krigen sluttede, skulle der være lavet 8 tunnelanlæg (10).

1. Under Volkspark findes betonerede gange med aflukket port. De havde forbindelse med brændstoftankanlæg til ubådene
2. Der findes betongange i Museumsberg (under museet) (1)
3. Ved Apenrader Strasse er der tunneler (3). Der skulle have været adgang til dem fra Halkettstrasse (11)
4. Lige øst for inderhavnen ved St.-Jürgen-Strasse er der en tunnel (Pilkentafel) (11).

Plan over Pilkentafel-Luftschützstolle den 3. juni 1943 (14). Beskyttelsestunnelen er godt 150 meter lang med udgang i begge ender.

I bogen Befrielsesdage i Sønderjylland står der: "Der var i Krigens sidste Aar blevet bygget kæmpemæssige Tilflugtsrum under de høje Banker i den vestlige og nordlige Bydel, som hver kunde rumme ca. 2.000 Mennesker. Her tilbragte Flensborgs Borgere en stor Del af Kapitulationsdagen.

I en af disse vældige Bunkere kom det til en bemærkelsesværdig Scene, der illustrerer Stemningen blandt Borgerskabet paa Krigens sidste Dag. Den udspillede i Nærheden af Bunkerens Telefoncentral og Politiets Opholdsrum. Byens Politimester lod gennem Højtaleren meddele, at han om et Øjeblik personligt vilde komme til Mikrofonen, og oplyste saa efter flere Minutters pinefuld Spænding, at Hamborgs Radio lige havde taget Afsked med sine Lyttere, og at Byen havde opgivet Modstanden. Dette fremkaldte et Raseriudbrud fra Mængden. Folk raabte og skreg, at det ikke var det, man var interesseret i at høre. Man vilde vide, om Flensborg var erklæret for en aaben By og ikke skulde forsvares. Politimesterens undvigende Svar fremkaldte en Byge af Skældsord over ham og det nazistiske Styre. Med prøjsisk Kommandørøst raabte han derefter ud over Forsamlingen, at han vilde lade alle arrestere, der ikke forholdt sig rolige. En Haanlatter fra de mange ophidsede Mennesker var Svaret" (7).

Den sydlige indgang til Pilkentafel-stollen. Beliggende ud til St.-Jürgen-Strasse overfor stien med navnet Pilkentafel. Indgangen er aflåst. 2006.

Militærbunkers

Der blev bygget ca. 150 bunkers i Flensborgområdet. De fleste skulle eksistere endnu. De tyske myndigheder ønsker ikke at give tilladelse til undersøgelse af dem. Den tyske lokalbefolkning interesserer sig generelt ikke for anlæggene. Der er vel 2 – 4 personer som arbejder ganske lidt med anlæggene, bl.a. (1).

- Der skulle stadig være en bunker ved krigsmarinen (Mürwik) som var udlagt til befalingsbunker under krigen. Når man kikker ind på Marineschules område nede fra vandet fra østenden af det nye boligområde ved Württembergbrügge kan man i den skovbevoksede skrænt ane en bunker mellem træerne.
- Der har ligget bunkers i Volkspark (I forbindelse med flakstillingen kaldet Blasberg). En af dem blev sprængt i 1972 (jfr. arkivalier i Flensborg Byarkiv).
- Der ligger en større bunker overfor rensningsanlægget ved havnevejen Kielseng. Den er placeret nedenfor Volkspark (Blasberg) hvor der lå en flakstilling. Bunkeren er bygget ind i skrænten og er ca. 60 x 6 meter! Den er dækket ud mod vejen med en træfacade. I en årrække efter krigen blev bunkeren brugt til kølerum og er i dag aflåst (2006) (14).

Den lange bunker ud til vejen Kielseng på østsiden af havnen. Som det ses er bunkeren camoufleret med et stakit med reklamer på. Grafittiet på bunkerdøren betyder: "Vidner søges"! 2006.

Pansergrave / Tankspærringer

I og omkring Flensborg blev der i krigens sidste tid lavet mange tankspærringer (Panzersperrgräben) (2). Byggeriet blev startet den 19. september 1944. De blev aktiveret sammen med pigtrådsspærringer m.m. den 22. marts 1945. Befolkningen ødelagde dem den 6. maj 1945 (4).

I krigens sidste måneder hjalp Hitler-Jugend fra Flensborg med til at grave forsvarsanlæg omkring byen. Fra september 1944 arbejder Hitler-Jugend fra Flensborg med at udgrave løbegrave og tankgrav i den såkaldte Frisenwall på den tyske vestkyst. De arbejdede omkring byen Langenhorn. Børnene blev indkvarteret i lader i gårdene i omegnen.

Spærreballoner

Der var en del spærreballoner omkring Flensborg for at beskytte byen. I starten mest ved Jarlund og Østerby, senere tættere på Flensborg. I slutningen af krigen var der 28 stk (6).

Henvisninger

1. Otto Schöwing, Großsolt, Tyskland (2004): Mundtlige oplysninger
2. Joachim Kolditz (06.05.1998): Flak og fly over Flensborg i: Flensborg Avis
3. Leif Petersen, Kolding (2004): Mundtlige oplysninger
4. Jydske Tidende samt andre aviser
5. Wulf Schröder (1988): Luftwaffenhelfer 1943 – 1944
6. Historisk Samfund for Sønderjylland (1946): Besvarelser på spørgeskema om besættelsestidens historie. I: Landsarkivet for Sønderjylland, kasse nr 35. Johs. Meyer 15.11.1946
7. C. J. Bech m.fl (1946): Befrielsesdage i Sønderjylland
8. Johannes Andresen, Weding v. Flensborg (2005): Mundtlige oplysninger
9. Hans-Nico Nissen, Flensburg (2006): Mundtlige oplysninger
10. Hjemmesiden: www.luftschutz-bunker.de (2005)
11. Stadtarchiv Flensburg: Arkivalieoversigt på www.stadtarchiv-flensburg.net (2005)
12. Michael Foedrowitz (1998): Luftschutztürme
14. Hartmut Kath, Kiel (2006): Mundtlige og skriftlige oplysninger